Ивана Кроња

ИНФАНТ 2008. - ”КА НОВИМ МЕДИЈИМА И НАЗАД”

Овогодишње издање новосадског ИНФАНТА, фестивала алтернативног и новог театра, одвијало се у знаку „трансмедијалног театра“. Током девет дана приказано је укупно седамнаест представа у такмичарском програму у извођењу ансамбала из Швајцарске, Русије, Чешке, Сан Марина, Бугарске, Црне Горе, Босне и Херцеговине, Хрватске и Србије, као и једанаест перформанса уметника из Србије, Хрватске и Мађарске. Атрактивна селекција Неле Антоновић, познате алтернативне позоришне уметнице на челу Мимарта, понудила је изузетно разноврстан програм, од спектакала са ватром, аутомобилима, музиком и видео-техником, до малих по обиму, интимистичких представа, све у потрази за одговором на питање: Шта значи трансмедијални театар? На ово питање покушао је да одговори и дводневни симпозијум са већим бројем излагања и презентација позоришних пројеката, као што су представе рађене за специфични простор трупе Дах-театар и други истраживачки подухвати. Члан жирија Масимо Ђанети, позоришни редитељ из Милана, Италија, одржао је веома посећено предавање на тему „Улога глумца у својству уметника у доба сиромаштва“, говорећи дакако о емотивном и духовном сиромаштву данашњице, које прати својеврсна аутоматизација личности. Управо уметност, а нарочито позориште, може помоћи човеку да надрасте ову ситуацију и врати се свом аутентичном бићу.

Пратећи програми и победничка "Брехт-Хардкор Машина"

У оквиру пратећих програма Фестивала представљене су књиге о раду независне позоришне групе „Балкан Нови покрет“ из Београда и „Театар о театру“ Божидара Мандића, и одржана презентација представе „Драмска слика“, коју је извео Коста Бунушевац. Изложба фотографија Лидије Ант у КЦ, са топлим колоритом и урођеним посматрачким даром, представила је интимне и граничне драмске тренутке представа из селекције и других позоришних остварења. Ван конкуренције приказане су „Аудиција за рај“ ПОД Театра из Србије, у режији Тање Пајовић, као и „Историја“, по тексту Витолда Гомбровича у преводу Зорана Ђерића, у продукцији Позоришта младих из Новог Сада. Обе представе показују како се полазећи од интелигентног и ефикасног интелектуалног концепта, као што је идеја „личног унутрашњег раста кроз уметност“ школе Масима Ђанетија као основно полазиште из кога ПОД Театар развија своју естетику, односно врцава, оригинална и друштвено критична Гомбровичева авангардна драма, може направити жива и динамична представа, духовита и атрактивна за публику, у којој значајне идеје добијају реални, практични смисао.

Ову врсту квалитета поседује, свакако, и првонагађено остварење, за најуспелији експеримент - представу у целини, „Брехт-Хардкор Машина“ позоришта „Деже Костолањи“ из Суботице, у режији Андраша Урбана. У свом приступу Брехту ова представа комбинује иронијску дистанцу, критику и омаж великом позоришном уметнику и мислиоцу 20. века, док у једном делу користи и текстуалне брехтовске референце. Кореодрамски театар изванредно прецизне драматургије, „Брехт-Х. М.“ испитује однос секса и револуције кроз друштвено кодирано понашање двају женских и двају мушких тела на сцени, која се узајамно привлаче, расправљају и коначно у једној сцени огољавају. Алузије на историјско искуство реал-социјализма контрастиране су идејама дијалектичког материјализма, што представи даје горко-хумористички тон. У срцу „Брехта-Хардкор Машине“ је, међутим, виталитет, тако да је она више посвећена опстанку Тела и човечанства него каквом депресивном закључку. Изузетан домет представе чини и њена визуелност: композиција слика, маестрални костим и употреба расвете која боји сцену топлим сунчевим светлом, док ефектна уводна секвенца, која се игра у мраку сложеним покретима, док се у одређеном ритму батеријским лампама осветљавају лица или неки делови тела - ефекат филмског крупног плана и детаља - даје супериорни допринос идеји трансмедијалног театра.

Такмичарска селекција: од трагике до трансмедијалности

Елементи трансмедијалног одликовали су одабране представе на различите начине. „Гозба за време куге“ Државног позоришта А.Н. Островског из Русије понудила је три Пушкинове кратке трагедије (обраде класичних текстова) у маниру рок-опере, док је „Анархија у Баварској“ по тексту Р.В. Фазбиндера, СКЦ, Београд, приказала анархисте-револуционаре као поп-звезде, а малограђанску породицу која се не сналази у новом поретку дала и као карикатуралне јунаке у оригиналном видео-раду цртаном и анимираном за представу. „Двојник“ руско-чешке трупе Театар новог фронта користио се елементима циркуског спектакла и референцама на јунаке филмова Тарковског у свом виђењу историје и односа човека и бога. Мирослав Бенка у делу „Осликано ињем“, Мадленијанум, Београд, нуди поетске позоришне слике у духу сликарских платна, које допуњује комплексна и лепа звучна кулиса. „Медеја“ к.ц. „Никола Ђурковић“ из Котора, Црна Гора, до сада најкласичнија представа режисера Слободана Милатовића, на занимљив начин користи драматургију сценографије, у којој провидни клирити постају екрани кроз које се отежава чујност монолога. Рок-бенд у народним ношњама са леве, и хор са десне стране, коментаришу збивања, а Јасон и Медеја већи део свог окршаја изговарају у инвалидским колицима (!). „Лер“ Мо-Арта из Босне и Херцеговине, по тексту Маје Пелевић, омладинска је представа у којој колективни ансамбл глумаца-дипломаца све време на сцени преплиће дијалоге праћене снажном физичком акцијом у промишљено „лакој“ режији Милоша Лазина, са аутентичним ди-џеј сетом на сцени и видео-пројекцијом у позадини, која је најпоетичнија када се пројектује на наге груди младог јунака који нам прича своја интимна сећања. У форми журке и сексуалних авантура, млади су спутани и несрећни а прича иде ка трагичном завршетку. Брадипотеатар из Сан Марина са делом „1704“ понудио је чисто и невино извођење на вечну тему освајања света као камерно и ритуално позориште. „Лице од стакла“ Марије Караклајић у режији Ање Суше, у продукцији Битеф театра и СКЦ-а из Београда, текст је постдрамског опредељења са разбијеним линеарним током радње, попут једног дела савременог филма. Представа користи препознатљиву сценографију шопинг-центра и ресторана брзе хране, игру унутарњих, озвучених, и спољашњих простора, док се искази глумаца комбинују са деловима текста на дисплеју које ће они сами пре или касније изговорити, хронолошки окружујући кулминативни догађај, убиство на јавном месту. Оваква употреба технике успешно подвлачи трансмедијалну структуру самог концепта представе.

Међу представама у такмичарској селекцији две су се издвојиле посебним осећањем трагичног. „Плаво позориште“ из Београда направило је својеврсну компилацију својих ранијих радова, сада са новом потком, преузетом из литературе и филма: Дороти из Србије у земљи чаробњака из Оза. Осећајна безнадежност јунака представљена је овде изразито експресивном, снажном глумачком игром и непрекидним кретањем које не стаје од почетка до краја представе, која на авангардни начин нуди парадокс између хладног, концептуалног односа према материји и ликовима и њиховог аутентичног очаја, постижући директну актуелност. „Кос“ Градског казалишта из Сиска, Хрватска, са Олгом Пакаловић и Зијахом Соколовићем у главним улогама, који је и режирао представу, понудио је прворазредно драмско позориште, које пре свега избором теме, која је изузетно деликатно третирана, помера театарске границе. Текст Дејвида Харовера о љубави између 12-годишњакиње и средовечног мушкарца, коју ригидна званична медицина проглашава патолошком а средина сурово кажњава, по речима Соколовића тема је провинције у сваком смислу те речи, а ђубре на поду магацина у коме прогнани јунак ради служи томе да њих двоје до краја представе очисти. Ни Харовер ни Соколовић не пропуштају, међутим, да испитају све слојеве људске психе у овом граничном случају, од перверзије и кривице до љубави и праштања.

На трагу трагичног кретала се и представа „Овердан енд Гон/О самоискушавању“ (прибл. превод „Прегорела и отишла“) Далије Аћин, дело изузетне визуелно-звучне и кореографске текстуре и атмосфере. Радикално минимализујући покрет, са добро нађеном мером, Аћин на интиман начин коментарише питања искушавања вере и љубави у свету хладноће и насиља (полунага женска тела симболично носе боксерске кациге и рукавице). Специфично женско психолошко искуство дочарала је, поред ове, и плесна представа Истер театра на тему Чеховљеве „Три сестре“, у којој је остварена веома успела метафора о женској закочености и пасивности, неодлучности да ли да се бори или трпи. Три сестре у црном, поред којих је брат који им је заложио кућу, никако не могу да заиграју: на то их подстиче песма „Небеска плесачица“ и у јарке боје обучена зрела жена-играчица, из неког другог света. Ова метафора коментар је и на сопствено плесно искуство.

Као најуспелије у оригиналном истраживању једног од сегмената позоришног језика жири у саставу: М. Ђанети, Зоран Ђерић, театролог и Ивана Крања, теоретичарка медија, издвојио је представе „Звучна машина“ Дрифт-а из Швајцарске и „Уживајте у Јулу“ у ко-продукцији Станице и Белефа и Иве Димчева из Бугарске, аутора текста и кореографије. Ансамбл Дрифт показао је завидан про-

фесионализам у техничком и извођачком смислу, креирајући алхемијску лабораторију у потрази за оним шта се може чути иза граница људских чула. Духовито и мистично, два „радника“ испитују тело главне глумице-плесачице Беатрис Жакар, добијајући његове унутарње звукове. У другом делу укључује се и видео као, према речима водитеља округлих столова Зорана Р. Поповића, својеврсни микроскоп уперен у тела и осећања актера. „Уживајте у јулу“ успели је експеримент на тему трансформације свакодневног говорног језика и обичних радњи, као што је лежање на сунцу поред базена, у концептуалну поставку са филозофским импликацијама на тему доколице и смисла човековог постојања у наводно хедонистичком свету. За најпродуктивнија истраживања у граничним областима позоришта, као представе специфичне изражајности и естетског преименовања форми у граничном пољу између докумената живота и уметничког артефакта, жири је наградио остварења „Жена-бомба“ по тексту Иване Сајко, у режији Бојана Ђорђева и извођењу БДП-а, и „Ја сам 1984.“ у извођењу Барбаре Матијевић из Хрватске, која је исту написала и режирала заједно са Ђузепе Чиком, као трупа „к.о. / комбиниране операције“. У „Жени-бомби“ монодрамски текст ју-накиње, састављен од њеног тока свести уочи бомбашког само-убилачког напада и другог хетерогеног материјала, раздељен је на осам женских гласова, у осам сјајних глумачких рола, међу којима посебну сигурност интерпретације нуди Даница Ристовски. Ова представа успешно транспонује језик електронских медија у театарски језик, трансформишући сценски простор у медијску позорницу у којој приватно и најинтимније лично постаје јавно, што је одлика данашњих медија. У представи Барбаре Матијевић „Ја сам 1984.“ један још новији медиј, Интернет мрежа, позориште, али и академско предавање размењују језике и искуства. У основи монодрама, ово остварење, у неодољивој интерпретацији ауторке која себе назива Б.М., док њени иницијали током представе постају име компаније „И.Б.М.“, комбинује глобалну и личну историју летњих и зимских олимпијских игара у Лос Анђелесу и Сарајеву 1984., историју видео и компјутерских игара и технологије, комерцијалних реклама и масовних медија, и девојчице која у свему томе учествује дајући свој скромни, али аутентични допринос, исецајући Вучка као маскоту Игара и учетвујући на Титовом слету, да би у одраслом добу постала део компјутерски умрежене потрошачке цивилизације. „Жена-бомба“ и „Ај-ем-1984“ јесу и најдиректнији пример онога што бисмо у најужем смислу могли поимати као савремени трансмедијални театар.

Перформанс као лични гест и уметничка акција

Програм перформанса започео је архетипско-футуристичком сликом краља Вавилонске куле који растрже своју одећу у раду „Потоп“ Предрага Радованчевића. Уличне перформансе извели су: Габријел Савић-Ра - „Време стоји“, Марко Нектан - „Уметност вољног мењања свести“, Ивана Кораксић - „Прича о ватри“ и Хулија Каролина Горосито и Ненад Милошевић - „Пикник“. У галеријском простору трупа ДДТ у раду „Хтела бих...“ критикује културу таблоида и из ње произашлу слику жене, док Горан Остојић-вид нуди плодну синестезију музике, филма и сликарства које настаје у тренутку извођења. Владимир Косић извео је свој вишеструко награђивани перформанс „Спора рука држи пажњу“, у коме духовито повезује спољну акцију коју прати камера, улазак на врата и коначно живо извођење на бини. Посебно се може истаћи рад “I’m Pro: СПАМ“ Душана Мурића из Београда, као убедљиви исказ разочараног и „гневног младог човека“ на прагу средњих година, што је сигурно српски а можда и светски феномен, својеврсни позоришни одговор на филм „Хадерсфилд“, који комбинујући личну исповест, глуму и смелу плесну игру постиже истинити драмски набој. Перформанс „Бели зид-инспирације Роденом“ Рите Гоби из Мађарске визуелним рафинманом и богатом метафориком прераста у праву кореодрамску представу са иконографским елементима балета. Девојке у белом рађају се напољу из ларви у виду црних пластичних кеса, да би уз помоћ медијатора у плавом комбинезону ушле кроз партерни прозор галерије у њен унутрашњи простор, у коме као лутке, док у бело обучене лутке са њиховим ликом и косом висе са стропа, уче да се крећу и кроз грч и напор покрета постају људска бића. Ангажовани перформанс „Ритам 20“ Кристијана Ал-Дроубија из Србије и Бориса Кадина из Хрватске (кога је овог пута заменио колега Андреј из Осијека), у коме се вијоре српска и хрватска застава и наизменично чују државне химне истих, док представници двају страна читају своје биографије, разбијају флаше са пивом и стоје на стаклу, и коначно изводе парафразу игре ножем из чувеног перформанса Марине Абрамовић „Ритам 10“, могао би бити схваћен и као закључак ИНФАНТА. Уметност се показује као бескомпромисни одговор на мас-медијске манипулације, на које се делом односи трансмедијални театар, политичке поделе и насиље.